

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут людини
(назва інституту, факультету, коледжу)

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
(назва кафедри, циклової комісії)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

« 04 » _____ 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Практикум із соціальної роботи: Тренінг: Детекція брехні
(повна назва навчальної дисципліни за навчальним планом)

для студентів

спеціальності:	231 Соціальна робота
освітнього рівня:	першого (бакалаврського)
освітніх програм:	231.00.01 Соціальна робота 231.00.02 Соціальна педагогіка
Спеціалізації:	

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА Ідентифікаційний код 02136554 Начальник відділу моніторингу якості освіти	
Програма №	<u>3119/20</u>
(підпис)	(прізвище, ініціали)
« _____ »	20 <u>20</u> р.

Київ – 2020

Розробник: В.В. Суліцький, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи.

Викладач: В.В. Суліцький, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Протокол від «26» листопада 2019 року № 15

Завідувач кафедри _____ (Т.Л. Лях)
(підпис)

Робочу програму погоджено з гарантами освітніх програм 231.00.01 Соціальна робота першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та 231.00.02 Соціальна педагогіка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

(назва освітньої програми)

26. 11. 20 19 р.

Керівник освітньої програми _____ (Н.А.Клішевич)
(підпис)

26. 11. 20 19 р.

Керівник освітньої програми _____ (Т.Г. Веретенко)
(підпис)

Робочу програму перевірено

03. 02. 20 20 р.

Заступник директора/декана _____ (Р.О. Павлюк)
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Вибіркова дисципліна	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	2	-
Семестр	4	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	120	-
Обсяг годин, в тому числі:	-	-
Аудиторні	56	-
Модульний контроль	8	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	56	-
Форма семестрового контролю	залік	

2. Мета та завдання навчального тренінгу

Мета тренінгу – підготовка кваліфікованих фахівців шляхом засвоєння ними теоретичних знань і практичних вмінь із вербального, невербального та комп'ютерного способів аналізу інформації та виявлення брехні під час роботи з клієнтами.

Завдання тренінгу:

- систематизація наукових теоретичних знань з теорії брехні та теорії емоцій людини;
- надбання навичок візуального (невербального) виявлення брехні та розпізнання емоційних станів під час роботи з клієнтами різної вікової і соціальної групи;
- ознайомлення з можливостями вербального способу встановлення брехні під час розмови з клієнтом, аналіз письмових текстів та встановлення їхньої правдивості;
- аналіз й узагальнення практики, досвіду застосування комп'ютерних технологій визначення брехні у практичній діяльності соціального працівника.

3. Результати навчання за дисципліною

Вивчення даного тренінгового курсу та засвоєння основних його положень дозволить майбутнім фахівцям у практичній роботі використовувати різні науково-обґрунтовані методи встановлення брехні під час роботи з клієнтом на вербальному та невербальному рівнях.

Після опанування курсу тренінга студенти мають володіти знаннями щодо:

- основних теоретичних положень теорії брехні та теорії емоцій;
- сутності та причин брехні, її відмінність від інших видів неправдивої інформації;
- візуальної детекції брехні та емоцій клієнтів;
- вербальної детекції брехні та аналізу письмового тексту, написаного клієнтом;
- нормативно-правової бази України з використання комп'ютерної детекції брехні в діяльності різних державних і приватних установ;
- особливості застосування комп'ютерної детекції брехні.

Під час занять, самостійної роботи студенти набувають уміння та навички:

- розпізнавати емоції клієнтів;
- аналізувати жести, міміку, мову клієнта з метою встановлення їх співвідношення на правдивість отриманої інформації;
- аналізувати письмову й усну мову (інформацію) та визначати неправду невербальними засобами.

Таблиця 1.

Компетенції студента, який опанував навчальну дисципліну
Практикум із соціальної роботи: Тренінг: Детекція брехні

Шифр компетенції	Розшифровка надбаної компетенції
ЗК (загальні компетенції)	Здатність до генерації нових ідей, творчого підходу до вирішення професійних завдань
СК (спеціальні компетенції)	Здатність визначати брехню вербальними та невербальними засобами, читати емоції клієнта під час роботи з ним. Здатність до прогнозування результатів роботи з урахуванням емоційного стану клієнта
ПРН (програмні результати навчання)	Вміння оптимально використовувати наукові технології у роботі з різними категоріями отримувачів послуг. Здатність проводити соціальну експертизу з урахування знань із теорії брехні та теорії емоцій

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Модуль 1: Брехня: витік інформації та ознаки брехні							
Тема 1. Природа та психологія брехні	8	2	-	2	-	-	4
Тема 2. Види, форми та методи брехні	6	-	-	2	-	-	4
Тема 3. Брехня у суспільному житті	6	-	-	2	-	-	4
Модульний контроль	2						
Разом	22	2	-	6	-	-	12
Модуль 2: Вербальні прояви брехні							
Тема 4. Викриття брехні за словами	8	-	-	4	-	-	4
Тема 5. Викриття брехні за голосом	8	-	-	4	-	-	4
Тема 6. Правда в брехні: ненавмисні повідомлення.	8	-	-	4	-	-	4
Тема 7. Метод У. Ундойча	10	2	-	4	-	-	4
Модульний контроль	2						
Разом	36	2	-	16	-	-	16
Модуль 3: Невербальні прояви брехні							
Тема 8. Мова рухів тіла	8	-	-	4	-	-	4
Тема 9. Ознаки брехні на обличчі (мікроміміка)	8	-	-	4	-	-	4
Тема 10. Емоції та брехня	10	2	-	4	-	-	4
Модульний контроль	2						
Разом	28	2	-	12	-	-	12
Модуль 4: Апаратні та неапаратні методи виявлення брехні							
Тема 11. Детектор брехні	8	-	-	4	-	-	4
Тема 12. Неративний аналіз на основі моделі	8	-	-	4	-	-	4
Тема 13. Техніка виявлення брехні	8	-	-	4	-	-	4
Тема 14. Практика виявлення брехні	8	-	-	4	-	-	4
Модульний контроль	2						
Разом	34	-	-	16	-	-	16
Усього	120	6	-	50	-	-	56

5. Програма тренінгу

Модуль 1

Брехня: витік інформації та ознаки брехні

Тема 1. Лекція. Природа та психологія брехні.

Визначення поняття брехні. Витоки брехні. Світ тварин: структурна брехня, оманна поведінка. Світ людини: приховування інформації, фальсифікація. Способи виявлення брехні. Отримання інформації. Встановлення брехні. Невербальні інформаційні канали. Форми брехні. Мотиви брехні. Передумови брехні. Емоції брехні. Чинники, що впливають на вірогідність встановлення та виявлення брехні. небезпечні типи людей при виявленні брехні.

Основні поняття: брехня, оманна поведінка, інформація, фальсифікація, спосіб, інформаційні канали, мотиви, передумови, вид, форма, чинник, тип людини, емоція.

Тема 1. Практичне заняття. Природа та психологія брехні.

Тема 2. Практичне заняття. Види, форми та методи брехні.

Тема 3. Практичне заняття. Брехня у суспільному житті.

Модуль 2

Вербальні прояви брехні

Тема 4. Практичне заняття. Викриття брехні за словами.

Тема 5. Практичне заняття. Викриття брехні за голосом.

Тема 6. Практичне заняття. Правда в брехні: ненавмисні повідомлення.

Тема 7. Лекція. Метод У. Ундойча.

Гіпотеза Удо Ундойча. Метод оцінки валідності тверджень У. Ундойча. Загальна характеристика повідомлень. Приватні характеристики змісту. Специфічні характеристики події. Елементи змісту, що відображають мотивацію людини, яку опитуємо. Критерії оцінки.

Основні поняття: подія, видумка, фантазія, логіка структури, взаємодія, розвиток подій, повідомлення, характеристика, оцінка, мотивація, елемент, критерій.

Тема 7. Практичне заняття. Метод У. Ундойча.

Модуль 3 Невербальні прояви брехні

Тема 8. Практичне заняття. Мова рухів тіла.

Тема 9. Практичне заняття. Ознаки брехні на обличчі (мікроміміка).

Тема 10. Лекція. Емоції та брехня.

Три «F». Три канали. Стрес: симпатична та парасимпатична системи. Емоції. Формула емоцій. Жести: комунікативні та некомунікативні. Жести символи. Жести ілюстратори. Адаптери / маніпулятори. Динаміка жестів поведінки.

Основні поняття: канал, стрес, система, формула, жести, ілюстрація, адаптер, маніпуляція, динаміка, поведінка.

Тема 10. Практичне заняття. Емоції та брехня.

Модуль 4 Апаратні та неапаратні методи виявлення брехні

Тема 11. Практичне заняття. Детектор брехні.

Тема 12. Практичне заняття. Неративний аналіз на основі моделі.

Тема 13. Практичне заняття. Техніка виявлення брехні

Тема 14. Практичне заняття. Практика виявлення брехні

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1	-	-
Відвідування семінарських занять	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Відвідування практичних занять	1	3	3	8	8	6	6	8	8
Робота на семінарському занятті	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Робота на практичному занятті	10	3	30	8	80	6	60	8	80
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом		64		119		97		118	
Максимальна кількість балів:		398							
Розрахунок коефіцієнта: Максимально можлива кількість балів: 398. Коефіцієнт: 3,98. Розрахунок балів, отриманих студентом (приведення до відповідності, де максимум – 100), здійснюється за формулою: $X : 3,98 = \text{кількість балів} - \text{рейтинговий показник успішності студента}$ (де X – кількість балів, отриманих студентом протягом вивчення курсу).									

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Модуль 1.

Брехня: витік інформації та ознаки брехні.

Самостійна робота 1. Намалюйте структуру основних характеристик брехні.

Критерії оцінки:

- завдання виконано у повному обсязі проведений аналіз, співставлення, зроблені висновки, наведені приклади з фільму, в наявності особистісна думка студента – 5 балів.
- завдання виконано у повному обсязі, зроблені висновки – 4 бали.
- завдання виконано у повному обсязі – 3 бали.
- завдання виконано частково – 2 бали.
- завдання виконано поверхово – 1 бал.

Модуль 2.

Вербальні прояви брехні

Самостійна робота 2. Проаналізуйте письмовий текст і виявіть наявність у ньому інформації, що не відповідає дійсності.

Критерії оцінки:

- завдання виконано у повному обсязі проведений аналіз, співставлення, зроблені висновки, наведені приклади з фільму, в наявності особистісна думка студента – 5 балів.
- завдання виконано у повному обсязі, зроблені висновки – 4 бали.
- завдання виконано у повному обсязі – 3 бали.
- завдання виконано частково – 2 бали.
- завдання виконано поверхово – 1 бал.

Модуль 3

Невербальні прояви брехні

Самостійна робота 3. Проаналізуйте відео виступ і виявіть ознаки брехні через її невербальні прояви.

Критерії оцінки:

- завдання виконано у повному обсязі проведений аналіз, співставлення, зроблені висновки, наведені приклади з фільму, в наявності особистісна думка студента – 5 балів.
- завдання виконано у повному обсязі, зроблені висновки – 4 бали.
- завдання виконано у повному обсязі – 3 бали.

- завдання виконано частково – 2 бали.
- завдання виконано поверхово – 1 бал.

Модуль 4.

Апаратні та неапаратні методи виявлення брехні.

Самостійна робота 4. Заповніть таблицю:

Мікровирази	
Макровирази	
Тонкі вирази	
Виявлення небезпечної поведінки	
Застереження	

Критерії оцінки:

- завдання виконано у повному обсязі проведений аналіз, співставлення, зроблені висновки, наведені приклади з фільму, в наявності особистісна думка студента – 5 балів.
- завдання виконано у повному обсязі, зроблені висновки – 4 бали.
- завдання виконано у повному обсязі – 3 бали.
- завдання виконано частково – 2 бали.
- завдання виконано поверхово – 1 бал.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модулю дисципліни. Виконання модульної роботи відбувається в тестовому режимі в ЕНК. Завдання розподіляються за рівнем складності:

- проста відповідь «так» чи «ні» - 0,5 балів;
- вибір відповіді з 4 та більше варіантів – 1 бал;
- завдання, які потребують знань визначень, або пов'язаних з заповненням таблиць – 1,5 бали;
- творчі завдання – 2 бали.

Загальна кількість питань у одному варіанті розподіляється так:

- питання, що передбачають просту відповідь «так» чи «ні» - 8 x 0,5 балів = 4 бали;
- питання, що передбачають вибір відповіді з 4 та більше варіантів – 8 x 1 бал = 8 балів;
- завдання, які потребують знань визначень, або пов'язаних з заповненням таблиць – 6 x 1,5 бали = 9 балів;
- творчі завдання – 2 x 2 бали = 4 бали.

У залежності від спрямованості модуля (теоретичний або практичний) кількість питань за рівнем складності може змінюватися, але загальна кількість балів у сумі повинна складати 25.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Формою підсумкового контролю навчальної дисципліни є залік.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

Не передбачено навчальним планом.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни «Практикум із соціальної роботи: Тренінг: Детекція брехні»

Кількість балів за семестр	398													
Модулі	Змістовний модуль 1.			Змістовний модуль 2				Змістовний модуль 3			Змістовний модуль 4			
Кількість балів	64			119				97			118			
Назва модулів	Брехня: витік інформації та ознаки брехні			Вербальні прояви брехні				Невербальні прояви брехні			Апаратні та неапаратні методи виявлення брехні.			
Лекції	1			1				1			-			
Теми лекцій	Природа та психологія брехні.			Метод У. Ундойча.				Емоції та брехня.						
Практичне заняття	11	11	11	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22
Теми практичних	Природа та психологія брехні.	Види, форми та методи брехні.	Брехня у суспільному житті.	Викриття брехні за словами.	Викриття брехні за голосом	Правда в брехні: ненавмисні повідомлення	Метод У. Ундойча.	Мова рухів тіла.	Ознаки брехні на обличчі (мікроміміка).	Емоції та брехня.	Детектор брехні	Неративний аналіз на основі моделі.	Техніка виявлення брехні	Практика виявлення брехні
Самостійна робота	5			5				5			5			
Модульний контроль	25 балів			25 балів				25 балів			25 балів			

Розрахунок коефіцієнта: Максимально можлива кількість балів: 398. Коефіцієнт: 3,98. Розрахунок балів, отриманих студентом (приведення до відповідності, де максимум – 100), здійснюється за формулою: $X : 3,98 = \text{кількість балів} - \text{рейтинговий показник успішності студента}$ (де X – кількість балів, отриманих студентом протягом вивчення курсу).

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова):

1. Екман Пол. Теорія брехні / Пер. з англ., Ю. Гордієнка. Київ : Видавнича група КМ-БУКС, 2019. 320 с.
2. Г'юстон Ф., Флойд М., Карнісеро С., Теннант Д. Анатомія брехні / Пер. з англ., М. Дубини. Харків : Віват, 2019. 208 с.
3. Пиз А., Пиз Б. Язык телодвижений. Москва : Эксмо, 2019. 448 с.
4. Язык жестов: толковый словарь. Москва : АСТ : Астрель, 2019. 222 с.
5. Знаков В.В. Психология понимания правды. Санкт-Петербург, 2019. 347 с.

Додаткова:

1. Маслоу А. Мотивация и личность. Санкт_Петербург : Евразия, 2019. 211 с.
2. Щербатых Ю. Искусство обмана. Санкт-Петербург, 1997. 187 с.
3. Экман П. Психология лжи. Санкт-Петербург : Питер. 2019. 328 с.
4. Барабанчиков В.А. Восприятие выражений лица. Москва, 2019. 296 с.
5. Бернштейн Н.А. Очерки по физиологии движений и по физиологии активности. Москва : Медицина, 2016. 264 с.
6. Варламов В. А., Варламов Г. В. Психофизиология полиграфных проверок. Краснодар, 2015.
7. Иваницкий А.М., Стрелец В.Б., Корсаков И.А. Информационные процессы мозга и психическая деятельность. Москва : Наука, 2015.
8. Китаев-Смык Л.А. Психология стресса. Москва : Наука, 2018.
9. Хьюбел Д. Глаз, мозг, зрение. Київ, 2017.
10. Хэссет Дж. Введение в психофизиологию. Київ, 2016.

9. Додаткові ресурси

Електронна адреса навчального курсу:

<https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=22257>